Tečaj XIV. **NOVICE** List 54.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 5. julija 1856.

Ali se smé v drevnem sadišču ali vertni šoli zraven drevja še kaj druzega saditi?

Da se na ta vprašanje pravo odgovorí, je treba, da se razloží vprašanje na dvoje:

1. ali se dá v drevnih sadiščih med verstami mladih drevés brez škode saditi ali sejati kako drugo rastlinje?

2. ali naj ostanejo v drevnih sadiščih tisti prostori prazni, kjer so poprej drevesica stale, ali naj se obsadé s čim drugim?

Na obojno vprašanje se zamore reči: da! Kakošno zelenjad ali sočivje vmes vsaditi v drevno sadišče ne škoduje drevescem, marveč še hasni (koristi) na marsiktero stran.

Ker pa samim besedam „to je takole in ne drugač" ne verjame vsakdo, je treba, da vsaka reč se do dobrega dokaže. Pri poljodelstvu in vertnarstvu posebno ne veljá nič, kar ni po gotovih skušnjah poterjeno; marsikaj se ravná že sto let po starem kopitu in misli se, da tako je naj bolje in tako mora biti, pa ne drugač. Al pomota, če je tudi sto let stara, ostane vendar le pomota in ni zatega voljo resnica.

Poglavitna pomota v 1. delu vprašanja je to, da se čas ni prav razločil, kdaj se smé kaj druzega v drevno sadišče ali vertno šolo saditi. Ako se to o pravem času ne storí, ne koristi, ampak škoduje drevjiču. Pravijo: „drevesca so še majhne, ne potrebujejo še veliko prostora, tedaj naj se prostor vmes pervo leto obsadí z zelenjadjo ali kakošnim sočivjem". Al -- ki tako govoré, se motijo, in če so ravnali tudi že veliko let tako, so ravnali vedno le napačno, zakaj ravno narobe je pravo. Ne uni, ki pravi: „drevesca so majhne, ne potrebujejo še veliko prostora" itd. ima prav, ampak ta, ki takole govorí: „mlade drevesca so bile še le lansko jesen ali morebiti še celó letošnjo spomlad vsajene, še tedaj niso dosti razprostirile svojih koreninic; ako se sedaj zemlja vmes drevja obsadí, postavimo, s sočivjem, ki močno raste, bo perje njegovo mlademu in še malo ukoreninjenemu drevju zunaj zemlje ravno tako škodovalo, kakor mu škodujejo korenine njegove pod zemljo, — tedaj je pravo le tole:

Smé se smé med drevesca v drevnem sadišču sočivje ali kaka druga zelenjad sejati ali saditi, al pervo leto potem, ko je bilo drevjiče sajeno, se ne smé to nikdar storiti.

Če pa je zemlja v vertni šoli prav dobra, se smé tudi pervo leto prostor okoli drevja s špinačo obsejati. Al treba je, da špinačno seme se zgodaj seje; kakor hitro so ene verste drevja vsajene in se zemlja okoli njih ne bo več poteptala, naj se to storí.

Razun tega pa še nekaj, brez kterega se tudi špinačno seme ne smé sejati. Kadar je špinača tako velika zrastla, da je za kuho, se mora vsa na enkrat — pa ne malo po malem — in vsa na en dan tako globoko doli porezati, da korenine ne poganjajo več. Zemlja med drevjem se potem tako plitvo odkoplje, da se špinačne koreninice ne dotaknejo; one bojo potem kmali v zemlji zgnjile, bojo drevesnim koreninam dober gnoj in jim pomagale, da bojo lože pod zemljo se vrinile, gotovo pa mladim drevescem manj škodovale, kakor če jih plevél prav zaraste in zatare.

Ali je že v drugem letu po vsadbi drevés prav, da se prostor med njimi s sočivjem obseje, to pa se ravna po lastnosti drevesic, ki jih ima gospodar v vertni šoli. Ako ima take drevesa, ki ne potrebujejo cepljenja, se ni nobene škode bati, ako se med nje seje kaj druzega, zakaj drevesne korenine so že dosti globoko v zemljo segle in se pod njo razširile, korenine druzih sadežev jim tedaj nič škodovati ne morejo; — tudi serkajo te vès drug živež iz zemlje kakor une, in jim pridejo, kakor smo gori pri špinačnih koreninah rekli, na dobro. Vse eno je pa, ali so drevesca, ki požlahnjenja ne potrebujejo, iz mladik (natičev) izrejene, domá v hiši cepljene ali iz žlahnih pešk ali košic izrejene drevesa, ktere so še le potem za cepljenje namenjene bile, ko so že pervi sad rodile in se je gospodar prepričal, da je treba jih cepiti. Nobenemu sadnemu drevju ne škoduje cepljenje tako kakor češnjam; pa tudi pri nobenem drugem sadji se ne more tako gotovo pričakovati, da iz pešek žlahnega sadú se bojo izredile nove drevesa, ktere bojo donašale ravno tako žlahen ali pa še bolji sad, kakor iz košic pri češnjah. Al košice se morajo izbrati od naj boljih češinj. Če jih tudi ne cepiš, boš vendar imel še bolje češnje kakor so marsiktere drevesa, ki se pod različnimi imeni za žlahne prodajajo. In če bi utegnilo spodleteti, da ti sad necepljenk ne dopada, saj nisi nič zamudil, ker zmiraj še zamoreš češnjo pri glavi (in der Krone) cepiti.

Kaj prav bi bilo, da gospodarji, kteri imajo radi to prijetno poletinsko sadje, bi nabirali košice žlahnih češinj in mnogoverstne plemena posebej sadili, kakor je nekdaj delal baron Truhses, kteri se je s posebnim veseljem pečal s češnjevim drevjem. Kdor želí si zarediti dobrih češinj, naj sadí mnogoverstne plemena posebej, tiste, ki so mehkega mesa posebej, hrustavke spet posebej in višnje tudi drugam. (Konec sledí.)

Pijača iz brinja *).

V 48. listu omenja „novičar iz Istre" od tebe in marsikter radovedež, ki te še ne pozná, si je znabiti mislil, kako nek se napravljaš. Naj mu jez s par besedami to povém: „Nabere se starič ($^1/_3$ Merling) brinja (pri nas se imenuje smreka) na pol zrelega pa tudi dobro zrelega skupej, dene se ga le samo en polič stolčenega v zdrav in čist vinsk sodec, in odmah (precej) se zakuha ena brenta (20 bokalov) vode; vlije se voda vrela v sodec na brinje, kteri se berž terdo zamaší, da ne zgubí duha. Tako naj stojí in se skupaj kuha 3 do 4 dní, in potlej vzemi še toliko frišne vode, kolikor si pervikrat kuhane vzel, odmaši sodec in vlij jo na ono pervo zmes in dobro sopet zamaši. Do 8 ali 10 dní je gotova ta pijača; odtoči si je in pij brez pretakanja ali da bi brinje vèn vzel. Pazi, da sodec ne pustiš odmašen, da se ti pijača ne pokvari; le toliko si natoči en-

*) Ta pijača, od ktere se v poprejšnih časih ni slišalo nič, je zdaj zlo občna v Istri; popotniki pravijo, da se v Vodinjanu, tergu istrijanskem, blizo Pule tudi prodaja po 14 kr. Zdrava mora biti, ker se menda lekarnice pritožijo, da malo zdravil prodajo, od kar se ta nova stvar pije. Pis.

krat, kolikor misliš popiti, da se ti ne zduší in v nič ne pride, tudi preveč si ne napravljaj te pijače, da se ti ne skisa in ti ne zasmerdí; bolje je po malem je napravljati in večkrat, saj ne prizadene dosti truda. Da pa dobí lepo barvo ta pijača, dajo enmalo brazilike v posebnem lončku kuhati, in primešajo potem to rudečo vodo oni pijači; res je take barve, da bi mislil, da imaš marun (Marwein) na mizi; tako pobarvano čisto vodo piti je sedaj tudi v navadi pri mornarjih na barkah. Da ima pa ta pijača prijeten duh in da je sladka, devajo v njo al enmalo sladkora ali rožičev in pa limon. Kadar se vsa pijača iz sodca popije, se more spet na staro brinje frišne vode naliti in piti, nar bolje je pa vse čisto frišno si napraviti. J. Sajovec.

Gospodarske skušnje.

(Da se červ lesa ne loti), naj se les postavi pokonci pa tako, da je verh ali glava debla pri tleh. To smo že povedali v „Novicah"; sedaj pa še povemo, da to je poterjeno od več straní. Zakaj pa se červ ne loti tako postavljenega debla? Na to vprašanje je odgovoril dr. Finkelman, da zato ne, ker červa z njegovim nježnim gobčikom težko stane, da bi les glodal stremenu nasproti (gegen die Faser).

(Kako lečo sejati na visokih krajih), kjer je zemlja za-njo pripravna, namreč pešéna ilovca ali ilovčna kremenina, priporoča v časniku „Landw. Jahrb. für Ostpr." neki kmetovavec takole: Leča potrebuje pirnice čisto njivo, tedaj se seje naj bolje za krompirjem; bolje kot vsako drugo sočivje se obnaša ona tudi na pustejši zemlji; lapor (soldan) se ji dobro prilega in tudi suhi pešéni homci z apníco. Seje se v pervi polovici mesca maja, in kadar je povlečena bila, se povalí, da začne hitreje kaliti in da se zatare plevél. Prav dobro ji dé, ako se njiva potrese s košeno moko ali s pepélom. Gips ji pomaga bolj k perju kakor k zernu. Prav dobro je tudi, ako se leča seje pod ječmen ali jaro rež, ker precej ob enem zorí ž njima. Berž ko začne stročje rumeneti, naj se domú spravi, ker takrat se ne pogubí dosti semena, in taka leča se prav mehko kuha.

Zdravilska skušnja.

(Če človeka zob hudo bolí), naj kane na šopek pavole 3 do 4 kapljice tiste tekočine, ki se v apoteki pod imenom kloroform dobiva; pavolo naj potem vtakne v uho na tisto stran, kjer ga zob bolí. Ko bi trenil, neha včasih potem zob boleti, ali ga saj potolaži; da pa popolnoma jenja, naj se ponavlja tako dolgo, da neha. Kloroform (to je, tista nedavno znajdena stvar, s ktero se človeku in živini lahko vès občutek vzame, ako se je navdiha) napravi v ušesu veliko vročino, pa ne bolí in nič ne škoduje. — Tako svetuje dunajski zdrav. časnik „Med. Wochenschrift", na kterega se smémo zanašati. Razglašamo pa ta pomoček zatega voljo, ker je večkrat težko gotovega zdravila zoper hude zobne bolečine najti, in ker se nam svetovani pomoček vès pripraven zdí.

Ozír v stare čase.

Začetek Carigrada. (Serbska pravlica.)

Carigrada — tako pripoveduje pravlica — niso ljudjé zidali, ampak mesto se je samo po sebi postavilo. Neki car namreč jezdi na jelenov lov, in zagleda poleg košatega germa mertvaško glavo, po kteri z mečem serdito useka. Zdaj zdrobljena čepinja spregovorí, pa pravi: „zakaj me sekaš in drobiš, ker ti tudi mertva škodovati zamorem?" Car to slišati stopi raz konja, glavo pobere in jo v svoji lovski torbici domú nese. Domú pridši jo v razbeljeni peči sožgè v droben prah stolčeno in v papirček zavito skerbno v skrinji hrani. Nekoliko časa potem se na pot podá. Njegova že odrašena hči najde ključe, odprè skrinjo, in išče po nji to in uno. Ko pa papirček s prahom najde, in ker ni vedila, kaj bi utegnilo bíti, oslini iz ženske radovednosti svoj perst, se z njim praha dotakne in ga pokusi. Kmali potem je prišla v drugi stan (noseča je bila), in po dolgem in natankem preiskovanji je oče spoznal, da je mertvaška glava tega kriva. Deklica je sinka porodila. Ko je enega dné car tega otroka pestoval, ki je komaj tri mesce star bil, ga dete močno za brado pocuka. Car bi se bil rad prepričal, ali je dete to s pomislikom ali zgolj le iz nevednosti storilo. Zato ukaže dvé posodi prinesti: eno z gorečim ogljem, drugo pa z dragimi zlati napolnjeno, misleč: ako je dete nevedno, bo gotovo po oglji, nasproti pa po blišečih zlatih seglo. Ko so obé posodi pred otroka postavili, je hipoma po zlatih segel, in na oglje se še ozerl ni. Zdaj se začne bati, da bi se ne spolnile besede, ki jih je mertvaška glava zažugala. Ko je fantek odrastel in leta verlega mladenča nastopil, ga car po svetu pošlje, rekoč: „Potovaj brez počitka, dokler kraja ne najdeš, kjer se bo dvojno zlo sprijemalo". Semtertje po svetu potovaje pride mladeneč na ravno ta kraj, kjer zdaj Carigrad stojí. Tukaj najde velik ternov germ, krog kterega se je dolga pisana kača vila, tako, da je kača tern grizla, tern pa kačo pikal. Mladeneč to vidi in reče: „tukaj moram ostati!" In, ko se krog oberne, zagleda zid, ki se je od njegovega herbta do ternovega germa razprostiral.

Od tega zida, pravijo, da se še zdaj ostanki vidijo.

Ni ga mesta na svetu, ktero bi bilo tolikokrat od sovražnika stiskano, in z vojsko obleženo, kakor Carigrad. Dvakrat so ga stari Gerki po Alcibiadu in Filipu, trikrat rimski cesarji: Severi, Maksimini in Konštantin, enkrat Latinci, tudi Perzijani, Avari, Slavijani, — dvakrat Bulgarci, sedemkrat Arabci in trikrat Ozmani z vojsko stiskali. Vidil je Carigrad starogerške vojskovodje in starorimske cesarje, novorimske cesarje in novogerške vladarje, perzijanske kozroe in arabske kalife, bulgarske kralje in slovanske kneze, beneške dožete in francozke grofe, avarske šakane in ozmanske sultane krog svojega zidovja stati, in štiri in dvajsetkrat obležen, je bil le šestkrat, namreč: od Alcibiada, Severa, Konštantina, Dandolota, Mihela Paleologa in Mohameda II. premagan. — Kakošna osoda mu vprihodnjič bode, kdo vé?

Ant. Namre.

Popotni spominki.

Dva dní v Goratanu. (Dalje.)

Razkačeni škripljejo francozki zapovedniki nad tem odgovorom, zakaj sramotno bi bilo, ako bi 6000 vojakov (toliko močno je bilo sovražno kerdelo) se moglo leséni terdjavici in pešici ljudí umakniti in se nazaj verniti proti Gorici. Francozi toraj z vso mogočo silovitostjo in močjo ponovijo strel iz topov; v tem pa se tudi razdelijo okoli Predila po vseh bližnjih klancih, grapah in gojzdih čete za naskok. — Kakor pred divjim viharjem na morji neka potuhnjena tišina vso okolico obdaja, tako so tudi zdaj za malo časa topovi utihnili; na dano znamenje pa mahoma enako divjemu zalivu med ropotanjem bobnov in strašnim vpitjem privrejo sovražniki od vseh straní in ukupno na kladaro udarijo. Topovi in puške posadnikov strašno poderajo sovražne verste; na kupe jih leží mertvih, in akoravno nove čete napolnujejo izpraznjene rede, tudi te zadene tista osoda. Pa — tudi naši padajo. Strašna morija divjá na obedveh straneh, zakaj vsi se bijejo kakor besni oroslani. Poslednjič prederó sovražniki pregrade iz kolov, s kterimi je dvor kladare zagrajen bil. Nov boj se tukaj začne, vendar naši še ne omagujejo. Skoraj že pričnejo Francozi dvomiti da bi mogli kladare polastiti se, pa — kar hipoma zaženejo veseli vriš. 4 kompanije lovcov so bile prilezle visoko na kladaro. Od tam so metali slamnate, s smolo okapane vence na kladaro in vspeši se jim, zažgati jo. Požar, od močnega viharja gojen in razpihan, se mahoma razširi na vse straní; da bi pa tudi našim gasenje zaderžavali in ubranili, planejo Francozi vnovič z divjim naskokom proti kladari.

Gost dim se je valil iz terdnjavice, strašno so pokali goreči tramovi — nič več ni bilo tù oteti. „Za manoj, bratje“ — zavpije Herman — „le mertve naj nas sovražnik v svojo oblast dobí“ — in pri teh besedah skoči s še ostalimi iz plamena in kladare. Hotel je ali predreti kolo sovražnikov in uskočiti v gore, ali pa prodati življenje svoje po nar skopejši ceni. Kakor divji klopčič razjarenih kač v afrikanskih puščavah se s sovražniki zavertijo, sprimejo, streljajo, sekajo, mahajo, bodejo — ura še ni minila — že so Herman in večidel vsi tovarši, oni hrabri branitelji Predila, v spolnovanji dolžnosti poklica izdihnili svoje drage dušice. — Samo nekaj ranjenikov je bilo vjetih, med njimi stotnik Jankovič in stražmojster Golek. Al sreča jima je bila mila, ušla sta med potjo, povernila se v domovíno in oznanila domá ostalim bratom slavno smert Prediljskih junakov.

Prederta je bila tedaj meja in Francozi so vreli proti Terbižu in naprej proti Donavi. Al tam jih je poleg mesta Slavkova(Aspern)prijela združena naša armada, in maševaje se za smert svojih bratov pobila jih tisuč in tisuč. Štiri leta pozneje pa so zapodile zmagovavne avstrijanske kerdela pod vodstvom generala Hiller-a ravno s tega klanca prevzetne sovražnike in osvojile Koroško za vselej nepovabljenih gostov. — Povernil se je bil zopet prejšni mir in tihota na tem mestu. Zob časa je glodal več let razvaline Prediljske kladare in komaj še je bil zaznati zadnji ostanek imenitnega, s kervjo obilno napitega kraja. Le kadar so ob hudem vremenu blede megle se žalostno od Mangarta doli na homec privlekle, bi bil memogredoč popotnik v svoji domišlii skoraj misliti utegnil, da priplazili so se duhovi tukaj ubitih, obiskavat gnijoče trupla svoje.

Leta 1848 je bilo, kakor je vsakemu naših bravcov znano, leto prekucij. Talijansko je bilo pervo na nogah. Cesar Ferdinand, akoravno nič manj kakor da bi se bil bal pešice ljudí, je vendar, svest si prislovice: „Če priljubljen ti je mir, bod' za boj pripravljen zmir“. hotel postaviti nove obrambe proti sovražnim navalom in na mogočno besedo njegovo so se vzdignile iz razvalin Naborjetskih in Prediljskih kladar nove, po šegi in umetnosti našega izobraženega veka napravljene terdnjave. (Konec sledí.)

Kratkočasno berílo.

Konj in vol.

Neki kmetovavec na Gorenskem je imel navado konja in vola vkup vpregati in z njima voziti, kakor se okoli Ljubljane še zdaj večkrat vidita konj in vol vkup naprežena. Konj je grozno nerad vidil zraven sebe vola, pervič že zato, ker ga je bilo sram z govedetom vprežen biti; drugič pa tudi zato, ker je preveč vleči mogel, vol je le zadej ostajal.

Konj je le želel konja za tovarša imeti. Enega dné sta mogla dolgo njivo izorati; zlo trudna prideta zvečer domú, tako, da se nobenemu jesti ne ljubi. Ko vse potihne. vol začne konji tako govoriti: „O neusmiljen je naji gospodar, ker naji tako h težkemu delu toliko časa priganja, da nama še oddihniti ne dá. Konj odgovorí: „Res je to, pa véš, ljubi moj tovarš, jez ti vém dober svèt, da se boš vsega dela znebil“. Vol reče: „Daj prijatel, daj! povej mi, kako naj bi naredil, da me bo gospodar pri miru pustil, da me ne bo tako h delu priganjal; vse bom bogal, kar mi boš svetoval. Konj pravi: „Če hočeš, da te ne bo gospodar precej jutri napregel, kar bolnega se naredi, nič ne jej, kar koli ti bo gospodar ponujal, ne pokusi, in pa stokaj, boš vidil, da boš domá ostal“. Vol uboga, kakor mu je konj svetoval, nič ne jé in zjutraj ko gospodar zgodaj pride jima pokladat, vol stoka in se nobene klaje ne dotakne. Gospodar pravi: vol je bolan, nič ni jedel; pustimo ga v hlevu in samega konja naprezimo. Tako gresta hlapec in gospodar na njivo in sta celi dan s samim konjem orala. Konj si misli, zdaj sem si pa pravo naredil, tovarša sem naučil brez dela ostati, jez moram pa celi dan orati. Vendar konj vse rad preterpí, da bi le dobil česar želí. Vesel je slišal gospodarja govoriti, da misli vola pobiti in ž njim se gostiti. Toda vse drugač se je razšlo, kakor konj misli. Gospodar je vola prodal sosedu, kjer se mu dobro godí, in kupi zdaj namesto vola — osla. Pred je konj z volom vprežen nerad vozil, zdaj mora zraven osla vleči več kakor pred zraven vola. Gospodar ga je tako priganjal, da je začel hujšati, in kmali potem pogine.

Spoznal je konj, da resnično je: „Kdor drugemu jamo koplje, sam va-njo pade“.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Vélikega Varadina na Ogerskem 17. junija. V—an. Naj Vam naznanim danes kaj malega zastran letošnje letine. Dva dní pred sv. Medardom je bila v okolici naši huda ura, da stari ljudjé ne pomnijo take; od 10. ure zvečer noter do tréh druzega jutra je bilo nebó v enomér vneto; ljudjé si niso upali spat iti, ker so se nesrečne strele bali. Hvala Bogu! da toča, čeravno se je ponoči dvakrat precej hudo vsula, vendar ni velike škode naredila. Na sv. Medarda dan je večkrat deževalo; ljudjé so z glavami majali ter so 40 dní slabo vreme prerokovali, toda njih prerokovanje se dosedaj še ni jelo spolnovati, marveč solnce tako hudo pripeka, da človek ne vé kje pred vročino zavetja iskati. Ako nam Bog kmali pohlevnega dežja ne pošlje, ne vém kakošna bo; žitna cena je že sedaj močno poskočila. — Ta teden se je košnja pričela; nakosí se ne veliko, toda na velikih senožetih se vendar le veliko merve nabere, in samo dobre. Ko je trava pokošena, jo dajo tako dolgo v redícah ležati, da je do dobrega suha, po tem jo prec na senožetih v velike kupe spravijo, in še le, kadar je potrebujejo, jo domú vozijo. — Žeti bojo konec tega mesca začeli; ako polja ostanejo kakoršne so, se bo obilo naželo in tudi dosti namlatilo, ker ozimino žito ima kaj lepo polno in veliko klasje; krompir in turšica tudi prav bogato letino obetata. — Ker krompir tukaj še ni nobeno leto gnjil, ga po veliko sadé ali prav za prav podoravajo; ne gnojé se vé da mu ne, kakor tudi drugemu žitu ni navada in tudi potreba ni gnojiti. Ob kraji njiv solnčnice rastejo, kterih seme dokaj dobrega olja daje. — Kader se bodo po Ogerskem kmetijske družtva ustanovile, se bo obdelovanje polja in travnikov gotovo na višjo stopnjo povzdignilo, toda do sedaj se v teh krajih od imenovanih družtev še nič ne sliši in nič ne bere, saj v okrožji Véliko-Varadinske deželne vlade ne. Kmetuje vsak, kakor se je od svojih prednikov učil; ne bere nič, ne sliši nič kaj se drugod po svetu godí. Šole bojo že tudi nekaj v tej reči pomagale; al preden bo sedanja šolska mladež sejala in orala, bo še precej Donave v morje steklo. V poprejšnih časih se v šolah nikjer ni veliko od kmetijstva govorilo, na Ogerskem pa že čisto nič. Šolskim učnikom se je tukaj tako majhno plačilo dajalo, da so bili primorani pri grajšinah poljskega zaslužka iskati, ali pa kako drugač za potrebni živež in obleko skerbeti. S časom se bo vse na bolje obernilo, ako se dogotoví to, kar višja vlada zastran povzdige starih in za osnovo novih šol veleva. — Sedaj pa še kaj drugega, da Vam ne pošljem praznega papirja. Pokopališč ima Véliki Varadin petero, nar večje je pokopališče katoličanov. Na vsakterem pokopališču je sadno drevje nasajeno, kar te tihe kraje veliko prijetniše dela kakor iz kamenja izsekani spominki. Katoliškega pokopališča so morali preteklo leto veliko pridelati, ker je kolera v tem mestu hudo razsajala. Eni terdijo, da se je že tudi letos nemila ptujka tukaj oglasila; ravno včeraj je en mladeneč, kteri je v nedeljo še zdrav in dobre volje bil, nanagloma umerl; menda pa le po tistem žolčnem bljuvanji, ki se ob hudi vročini vsako leto tù in tam nahaja. Ker se merzlica rada tistih loti, kteri nimajo nobenega reda in nobene mere v jedi in pijači, ali kteri preveč mastne jedíla povživajo, se ni čuditi, da je tukaj toliko merzličnih, in ni čuda, če se jih tudi kolera rada prijema. Ljudjé se tukaj sami s svojim zdravjem kregajo; drugod se mora le

otrokom nezrelo sadje prepovedovati, tukaj pa mladi in stari zelene marelice, breskve, hruške, jabelka itd. brez vsega pomislika jedó; ker je huda vročina, se slabe vode napijó — al je potlej čudo, ako se jim začnejo ceva kerčiti!

Iz Toplic na Dolenskem 25. junija. —f— Eden naj žlahnejših biserov, kakoršnih veliko hrani v svojem naročji mila naša domovína, so gotovo naše toplice, ktere so mnogim in premnogim betežnikom dale že ali popolno zdravje ali saj polajšanje terpljenja in bolečin. Ljudoljubnega človeka zares preserčno veselí viditi, da marsikteri, ki se tù sem pripelje vès reven in betežen, in nezmožen, opirati se samši na onemogle noge, po kopvi spet ozdravi, in mu udje iz novega redovno opravljajo svojo službo. In taki izgledi niso ravno redki; leto za letom so viditi, sosebno med vojaki. Da se pa vojakov po navadi več ozdravi, kot druzih ljudí, se ni čuditi. Vojak je terdo zavezan, ravnati se po zdravnikovih nasvetih; zmed drugih ljudí pa se nekteri nič ne posvetujejo z zdravnikom; in če se tudi posvetujejo, ga ne poslušajo. Ni čuda, če pri takem ravnanji toplice nad njimi ne morejo razodevati svoje dobrotne močí! In da je moč naše kopve res dobrotna, lahko spriča gospod dohtar Čuber v Ljubljani, kteri prav dobro pozná naše toplice. Vém, da bo tudi on poterdil, kar je leta 1853 nek drugi mož, slavni dohtar H., kteri je obhodil že veliko sveta, rekel, da se naše toplice smejo meriti v ozir svoje zdravilne močí z naj bolj slovečimi toplicami našega cesarstva. Vsemu temu ukljub pa vendar le niso bile kaj močno obiskovane v poslednjih letih, deloma, ker so bile zares preveč zanemarjene, deloma pa ker le bolj natihoma razodevajo svojo dobrotno moč, in jim manjka veljavnega moža, kteri bi jih po svetu razglasoval in ljudém priporočal. Ali se bo temu napotljeju kaj kmali pot prestrigla, ne vém; to pa vém in povém, da se nam je v ozir perve zapreke obernilo že na boljše. Naše toplice so vstale iz dolgega spanja nemarnosti in se jele prenavljati in preoblačiti. Knez Auersperg, čigar lastnína so, je dosihmal toplice dajal v najemščino; letos pa je sam prevzel njih oskerbovanje, in se tedaj lotil prepotrebnega popravljanja in prenovljenja. Nadomestile so se trohnele okna v kopvi z drugimi novimi, zmed kterih je zgorejni ozaljšan z malanimi šipami v različnih barvah; stanovanje za kopavce se lično mala, in je v pervem nadstropji že zgotovljeno, ter oskerbljeno z lepim, čisto novim hišnim orodjem, mehkimi postljami, divani na peresih, primernimi mizami, lepimi stoli, pripravnimi omarami itd. Tudi za postrežbo in obedovanje gostov je lepo poskerbel, ter oskerbništvo izročil gospod Karlnu Hartmanu, bivšemu kuharju sedanjega deželnega poglavarja na Českem. Nadjati se je tedaj, da bodo tako s stanovanjem, kakor tudi s postrežbo zadovoljni vsi, kteri bodo letos obiskovali naše toplice.

Novičar iz raznih krajev.

Zastran preskušinj (izpraševanj) takih otrok, ki so se domá učili tiste nauke, ki so za ljudske šole predpisani, in niso v šolo hodili, veleva ministerski ukaz od 24. p. m. sledeče: Če se ima otroku šolsko spričevalo le čez nauke nižjih začetnih šol dati, se zamore na vsaki pravi farni šoli preskušnji podvreči; ako pa potrebuje otrok spričevalo čez nauke višjih začetnih ali glavnih šol, da bi prestopil v gimnazi ali realko, se mora pa podvreči preskušnji na glavni normalni šoli svoje dežele, ali kake druge, ktera ima oblast izpraševati take učence, ki niso v šolo hodili. Tudi privatni učenci spodnjih realnih šol se zamorejo le na kaki javni realni šoli preskušnji podvreči. Le dvakrat vsako leto so take preskušnje: konec pervega in konec drugega polleta; za vsako tako privatno preskušnjo se odrajta 4 gold. — Odbor ogerske vzajemne asekuracije zoper škodo toče je nasvetoval nektere premembe asekuracijnih postav v prid zavarovancem; tako, na priliko, jim ne bo več treba vprihodnje stroškov cenitve poškodovanega polja plačevati, in škoda se jim bo povračala že v pervi polovici mesca oktobra, tedaj dva mesca pred kakor dosihmal itd. Čudno je to, da povsod se snujejo vzajemne družtva za obrambo točne škode, tako v Avstrii, na Českem, Ogerskem itd. — pri nas na Krajnskem, Štajarskem in Koroškem pa je gospodarjem tako malo mar za napravo take asekuracije, v kteri zavarovanci pomagajo eden drugemu. — Kamor koli se letos ozremo, skor povsod vidimo, da bo malo sadja. — Na Dunaji bo letos mesca septembra (od 16. do 22.) véliki zbor nemških natoroslovcev in zdravnikov, in sicer že 32., odkar so ti shodi vsako leto v kakem drugem vélikem mestu. Učeni možje se pomenkvajo v teh zborih v vseh vedah, ki spadajo v natoroznanstvo in zdravilstvo. — Konec Dunaja je bil prerokovan na 30. dan preteklega mesca. Tako stojí zapisano v nekih šembiljskih bukvah pod nadpisom: „stoletno prerokovanje šimbiljsko“. Pa čudo! ravno tisti, ki so naj bolj verjeli to sleparijo, so stavili številko 30 v loterijo — tako zlo jih je luna terkala, da niso mislili, če bo konec Dunaja, tudi tridesetinke ne bo! Ali so jo pa mislili kje drugod vzdigniti?! — V vasi Hoszretu na Ogerskem je unidan neki močen kmet stavil, da izpije 3 poliče žganja na enem mestu; res ga je začel piti, pa pri 3. poliču se je zgrudil — žganje se je vnelo v njem, tako, da je v 36 urah strašne smerti pogoril. — Poslanci mnogoterih vlad se že pripravljajo za slovesno kronanje cara rusovskega; tako se pripoveduje, da ogerski knez Paul Esterhazy, ki bo ob tisti slovesnosti namestoval cesarja našega, ima že več kočij napravljenih, ki so vse okovane z zlatom in srebrom; 20 naj žlahnejših konj je že napravljenih; vse to dragocenost pa bo prekosilo njegovo oblačilo, kterega vrednost se zavolj demantov in druzih biserov, s kterimi bo obsuto, šteje na več milijonov. — Prihodnje leto se bo dal cesar Napoleon kronati, in že se dogovarja s sv. očetom papežem, da bi ga on sam prišel mazilit. Ako tudi to doseže, se bo v Parizu spet vse terlo domačih in ptujih. Vidi se, kako Napoleon za svoje Parižane skerbí, da jim vsako leto napravi kaj novega. — Leto 1852, ko je nastopil Napoleon cesarski tron na Francozkem, je vzel sinovom in hčeram odstavljenega kralja Ludevika Filipa vse na Francozkem ležeče lastnine; sedaj pa hoče hčeram poverniti vzete dohodke in 600.000 frankov vsako leto jim dati. Te milosti pa nočejo sinovi rajncega kralja in so poslali te dní pismo deržavnemu zboru, v kterem pravijo, da tisti, kdor je kaj po krivici vzel, nima pravice milosten biti. — Tista nespodobnost v obleki nekega Amerikanca pred kraljico angležko, ktere smo unidan omenili, je brez vsega razpora poravnana; poslanec amerikanski je za zamero prosil. — V Krimu je le še 15.000 mož zavezne armade. — Sila imenitna stvar za kupčijo se pripravlja, namreč: tisti kos zemlje prekopati, kteri pod imenom Sueške ožíne med srednjim in rudečim morjem Azijo z Afriko sklepa in tako odpreti pomorskemu tergovstvu vso drugo pot, namreč iz srednjega morja po napravljenem kanalu na naj krajši poti v obširne in zlo obljudene jutrove dežele. Stroški tega predora se rajtajo na 80 milijonov gold., kterih se bojo vdeležile naša, angleška, francozka in turška vlada. 24. p. m. je bilo to velikansko podvzetje sklenjeno; nad dobrim izidom ni dvombe.

Zdravica junaku.

Vuk. I., 136, 83.

Vince je teklo,
Nam je poreklo:
„Pijte me, pijte,
„Dobri junaci!
„Jaz bom še teklo,
„Ko vas več ne bode,
„Ali še bodo,
„Ki pili me bodo“.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**